

København, 5. februar, 2015

Til Børne- og Ungdomsudvalget,
Københavns Kommune

Høringssvar fra Frie Børnehaver og Fritidshjem til Københavns kommunes Børne- og Ungdomsudvalg om 'Fremtidens Fritidstilbud'.

Frie Børnehaver og Fritidshjem (FRIE) har modtaget 'Fremtidens Fritidstilbud', som 10. december blev sendt i høring af Københavns Kommunes Børne- og Ungdomsudvalg (BUU). Frie Børnehaver og Fritidshjem vil gerne takke for muligheden for at give vores synspunkter til kende. Vores synspunkter er kort sammenfattet nedenfor, og derefter uddybet på de følgende sider.

Høringssvaret er bygget op således, at det første afsnit indeholder vores overordnede betragtninger. Andet afsnit indeholder kommentarer til forvaltningens udmøntning af de seks principper, der blev vedtaget på BUU-mødet 11. juni 2014. Endelig indeholder tredje afsnit vores konkrete anbefalinger i forhold til den fysiske organisering.

Resumé

Frie Børnehaver og Fritidshjem opfordrer til, at

- BUU anerkender, at det er vigtigere, at der findes løsninger som afspejler de lokale behov, end hvorvidt 1:1-strukturen realiseres i den form, forvaltningen har lagt op til.
- Der tages mest muligt hensyn til de lokale løsninger, der indsendes til udvalget, men henblik på at sikre et så mangfoldigt dagtilbud som muligt.
- Den endelige beslutning om den fysiske struktur udskydes, indtil der foreligger en klarere pædagogisk vision med reformen.
- Det bliver op til forældre og personale i de nye institutioner at beslutte, hvorvidt institutionen fremover skal være selvejende eller kommunal.
- Nye udgifter til store institutioner droppes, og i stedet investeres pengene i at forbedre de nuværende, fysiske rammer.
- Der fortsat kan eksistere både fritidshjem og fritidsklub inden for samme matrikel, de steder hvor det i dag fungerer, så længe der tænkes i målrettede pædagogiske tilbud til de to grupper.
- Vedtage en målsætning om, at langt flere skoleaktiviteter skal flyttes ud på fritidsinstitutionerne, frem for blot at flytte fritidsaktiviteter ind på skolen.
- BUU er særligt opmærksom på, at med mindre valgfrihed inden for folkeskolen øges risikoen for at flere vælger privat skole – stik imod udvalgets ønske.

1. Fra overordnede betragtninger til konkrete anbefalinger

FRIE har en række overordnede betragtninger til den nye foreslåede reform. Flere af betragtningerne uddybes og konkretiseres senere.

Reform må ikke føre til ensretning – mangfoldigheden skal bevares

København er en mangfoldig by. De forskellige kvarterer er kendetegnet ved forskellige institutionstyper, som igen har forskellige traditioner for samarbejder mellem skole og fritidsordninger. Dette sikrer samtidig et stort udbud af institutionstyper, som igen sikrer, at forældre har valgfrihed i forhold til at vælge det tilbud, de vurderer, vil passe bedst til deres barn.

Derfor er det FRIEs opfattelse, at en afgørende forudsætning for, at en reform af fritidsområdet bliver en succes, er, at der i implementeringen tages højde for denne mangfoldighed og der skal derfor være plads til at finde lokale løsninger.

Frie ser derfor også den foreslåede 1:1-struktur som et klart slag imod den mangfoldighed, der hidtil har eksisteret i København, og som har givet et unikt tilbud til børn og forældre. 1:1-strukturen betyder, at der til hver enkelt skole kun vil være tilknyttet én fritidsinstitution, og at forældrene således ikke gives valgfrihed i forhold til fx selveje/kommunal, store/små institutioner eller institutioner med en særlig pædagogisk profil.

Det er i den forbindelse vigtigt at huske, at når det skal reformens succes skal måles, vil den ikke blive målt på, i hvor høj grad det lykkes at indføre 1:1-struktur i hele København. Derimod vil den blive målt på, i hvor høj grad den opfylder behovene hos de børn og forældre, der skal gøre brug af tilbuddene.

FRIE opfordrer BUU til at tage mest muligt hensyn til de lokale løsninger, der indsendes til udvalget, men henblik på at sikre et så mangfoldigt dagtilbud som muligt. Grundlæggende er det vigtigere, at der findes løsninger som afspejler de lokale behov, end hvorvidt 1:1-strukturen realiseres i den form, forvaltningen har lagt op til.

Reform bør bygge på viden og erfaringer – særligt for udsatte børn

FRIE finder det problematisk, at denne høring udelukkende sætter fokus på struktur og fysiske rammer. Efter FRIEs vurdering handler fremtidens fritidsstruktur mest af alt om, hvilke muligheder børn tilbydes for at leve børneliv efter skoletid. Frem for at indrette de pædagogiske tilbud efter den fysiske struktur, burde processen være vendt på hovedet, så den fysiske struktur indrettes efter det pædagogiske tilbud.

FRIE har noteret sig, at forvaltningen ikke har redegjort for de pædagogiske principper bag reformen, der ligger til grund for planerne. Så store omstruktureringer af børns hverdagsliv som der er lagt op til, vurderer vi, må hvile på solid viden og forskning på området, så vi kan få et realistisk billede af hvilke effekter af de strukturelle tiltag og foreslået modeller har på børns

udvikling og trivsel. Det gælder særligt forvaltningens planer op at samle hundredevis af børn i nye, store institutioner på skolerne.

FRIE opfatter den del af reformen som et socialt eksperiment, idet der ikke er fremført nogen faglig dokumentation for, at færre, større enheder vil give mere pædagogisk kvalitet. Frie er bekymret, at særligt de sårbare børn har brug for mindre, overskuelige enheder og vil få svært ved at trives i de nye store institutioner. Ifølge HSP-foreningen er op imod 20 % af befolkningen 'særligt sensitive'¹ hvoraf mange af disse er børn som risikerer ikke at kunne finde det frirum i de store institutioner, som de er dagligt må færdes i. Med fokus på den inklusionsdagsorden der følger den nye Folkeskolereform, må der i planlægningen være øget fokus på, at alle børns behov skal kunne varetages. Uro og støj i store institutioner er ligeledes et parameter der må tages højde for som en alvorlig stressfaktor for både børn og pædagoger.

En række forskere har også udtrykt bekymring for udviklingen hen imod stadig større institutioner, fx professor Stig Broström fra Aarhus Universitet, som til dagbladet *Politiken* 27/1 2015 udtaler, at der "er mange eksempler på, at børnene sejler rundt", og endvidere at "der er mange beskrivelser og vurderinger, der konkluderer, at store enheder skaber en større afstand mellem ledere, personale og børn. Der gør naturligvis forældrene bekymrede, og set fra barnets perspektiv kan man hurtigt føle sig som en lille brik på en børnefabrik".

Frie foreslår derfor BUU, at den endelige beslutning om den fysiske struktur udskydes, indtil der foreligger en klarere pædagogisk vision med reformen. Visionen bør være udformet i samarbejde med de berørte parter og under inddragelse af relevant forskning.

Forsvar for forældreindflydelse og stærke lokalsamfund

Det fremgår af oplægget, at der først på et senere tidspunkt tages stilling til, hvordan de enkelte institutioner skal organiseres, dvs. herunder spørgsmålet om hvorvidt de skal organiseres som selveje eller kommunalt. Alligevel ønsker FRIE allerede nu at benytte lejligheden til at fremføre synspunkter, da de to spørgsmål for os at se hænger sammen.

Frie finder det afgørende, at der fortsat er en bred mangfoldighed blandt institutionerne. Her udfylder de selvejende institutioner en vigtig rolle, fordi de tilbyder forældrene et større medejerskab, end det der kendes fra de kommunale institutioner. Dermed skabes stærke relationer mellem borgere, ligesom daginstitutionen kan blive udgangspunkt for kontakten til fx frivillige foreninger og andre civilsamfundsmæssige aktører. Det sikrer stærke lokale fællesskaber i København.

Undersøgelser fra danske kommuner viser desuden, at de selvejende institutioner er kendetegnet ved lavere sygefravær og bedre trivsel, hvilket igen sikrer roligere rammer for børnene. Selvejende institutioner er desuden kendetegnet ved en større forældretilfredshed. Af NIRAS-undersøgelsen fra 2009² fremgår det eksempelvis, at "Blandt forældrene til børn i de selvejende institutioner er der en højere grad af tilfredshed med stemningen i institutionen, samt i forhold til de fysiske rammer og konkrete indretning af institutionen".

¹ <http://www.hsp-foreningen.dk/>

² Link til NIRAS-undersøgelsen.

De foreslåede implementeringsplaner rammer selveje meget hårdt. For Fries vedkomne gælder det, at ud af 30 institutioner, som i dag har fritidshjemsbørn, vil kun 5 have det efter reformen, hvis forslaget vedtages i sin nuværende form. Implementeringsplanerne risikerer altså at skubbe drastisk til balancen mellem selvejende og kommunale institutioner.

FRIE foreslår derfor, at BUU udvalget allerede på nuværende tidspunkt vedtager som princip, at det bliver op til forældre og personale i de nye institutioner at beslutte, hvorvidt institutionen fremover skal være selvejende eller kommunal.

Brug pengene til kvalitet – ikke til nye megainstitutioner

FRIE har noteret, at det ifølge forvaltningen vil koste ca. 1,2 milliarder kroner at skabe de fysiske rammer for en 1:1-struktur omkring samtlige de københavnske skoler. Det er en meget for anlægsudgift til et projekt, som ikke er pædagogisk-fagligt begrundet.

FRIE er af den opfattelse, at pengene vil gøre langt mere gavn, hvis de bliver investeret målrettet i at forbedre de nuværende, fysiske rammer i de københavnske fritidsinstitutioner. De nuværende fysiske rammer har masser af potentiale, og med en økonomisk indsprøjtning af den størrelsesorden, som forvaltningen lægger op til at bruge på området, vil der være alle muligheder for at udvikle institutioner af meget høj kvalitet.

FRIE opfordrer BUU til at droppe nye udgifter til store institutioner, og i stedet investere pengene i at forbedre de nuværende, fysiske rammer.

2. Fra principper til implementering

BUU vedtog 11. juni 2014 seks principper, som ligger til grund for forvaltningens oplæg til ny struktur på fritidsområdet. FRIE finder overordnet de seks principper interessante, og ser mange muligheder for at udvikle gode og spændende institutioner, samtidig med at mangfoldigheden bevares. FRIE ser imidlertid også en række udfordringer i den måde, hvorpå forvaltning har valgt at udmønte principperne. Nedenfor er gennemgået en række forslag til, hvordan udmøntning kan justeres, så intentionen bag de oprindelige principper i endnu højere grad opfyldes.

Bevar det sammenhængene 0-18 års perspektiv

BUU har som 2. princip vedtaget, at der skal skelnes mellem typer af pædagogiske tilbud til henholdsvis de mindste og de større børn. Forvaltningen lægger i sit forslag til implementering op til, at tvangsopsplitte de integrerede institutioner, så der fremover enten bliver tale om en fritidsinstitutioner for de 6-9 årige eller fritidscentre for de 10-14-årige.

FRIE er naturligvis enig i, at der sker en målretning af det pædagogiske tilbud til forskellige aldersgrupper. Sådan er det allerede i dag. FRIE finder det imidlertid meget vidtgående, når forvaltningen lægger op til en så markant, fysisk adskillelse, som det der præsenteres i planerne. FRIE ser intet til hinder for, at der kan laves målrettede tilbud til de to grupper af børn inden for samme fysiske matrikel.

FRIE ser denne opsplittning som et brud med tanken om hele 0-18 års perspektivet. Således foretages en yderligere opsplittning af børnenes hverdagsliv, som i forvejen foregår på mange forskellige arenaer.

Samtidig er FRIE bekymret for, at opsplittningen vil få færre børn til at vælge fritidsklub, da fritidshjem mange steder fungerer som "fødekæde" til klubberne. Samtidig ved vi, at det allerede i dag er en udfordring at fastholde børnene ved overgangen fra fritidshjem til fritidsklub, og at den længere skoledag, der følger af folkeskolereformen, yderligere vil presse klubberne. Hvis børnene nu tilmed skal bryde op fra de vante fysiske omgivelser, og starte op et helt nyt sted, er Frie bekymret for, at endnu flere i fremtiden vil fravælge et ellers attraktivt klubtilbud.

FRIE foreslår derfor, at BUU vedtager, at der fortsat kan eksistere både fritidshjem og fritidsklub inden for samme matrikel, de steder hvor det i dag fungerer, så længe der tænkes i målrettede pædagogiske tilbud til de to grupper.

Tvangsopsplittning kan give mindre bæredygtighed

I forlængelse af ovenstående tvivler FRIE stærkt på, at opsplittningen af de integrerede fritidsinstitutioner er foreneligt med BUU's princip om økonomisk bæredygtighed (princip 3). Tværtimod ser FRIE her, at to principper kolliderer, når der i oplægget lægges op til en så markant fysisk adskillelse.

Blandt FRIEs medlemmer findes således en række institutioner, som ejer bygninger og legepladser, der er indrettet til at have både fritidshjems- og klubbørn, men som fremover kun

skal have klubbørn. Et eksempel er en institution med 120 børn, som er ligeligt fordelt mellem fritidshjem og klub. Med den tvungne opsplittning skal denne institution fremover kun rumme 60 klubbørn, hvilket er langt under forvaltningens mål for bæredygtighed.

En væsentlig begrundelse for hele fritidsreformen har været ønsket om at flytte penge fra "mursten" til pædagoger. Men når antallet af børn i institutionen halveres, betyder, det, at en relativt højere andel af institutionens samlede budget vil gå til netop mursten, da udgiften hertil forbliver den samme, mens udgiften til pædagoger falder markant.

Dette er endnu et argument for, at det også i fremtiden bør være muligt at have fritidshjem og fritidsklub på samme matrikel.

Hvad blev der af 'pædagogisk bæredygtighed'?

Af BUU's princip 3 fremgår det også, at institutionerne skal være 'pædagogisk bæredygtige'. Dette begreb foldes dog ikke for alvor ud i udmøntningen, og det virker som om, at pædagogisk bæredygtighed reduceres til at være et spørgsmål om store enheder med mange pædagoger.

FRIE efterlyser imidlertid, at det i oplægget gøres tydeligere, hvad der ligger i begrebet 'pædagogisk bæredygtighed'. Dette skal ses i sammenhæng med, at FRIES generelt efterlyser klarere pædagogiske målsætninger med reformen af fritidssektoren (se også punkt 1).

FRIE opfordrer udvalget til, at bede forvaltningen om en uddybning af, hvordan begrebet 'pædagogisk bæredygtighed' skal forstås og hvordan det er indtænkt i den foreslåede struktur.

Flyt skolen ud på fritidshjemmet!

FRIE kan fuldt ud tilslutte sig ambitionen om, at sikre en højere grad af fælles lokaleudnyttelse mellem skole og fritidshjem, sådan som også BUU vedtog med sit 4. princip.

Desværre betyder princippet i forvaltningens udmøntning, at fritidshjemmet flyttes ind på skolen. FRIE foreslår, at der i langt højere grad tænkes i at flytte skolen ud på fritidshjemmet! Mange fritidsinstitutioner har gode faciliteter som med fordel kan inddrages i undervisningen, både i den fagopdelte undervisning og i den understøttende undervisning.

Vi ser allerede i dag gode eksempler på skoler der udnytter nye læringspotentialer i fritidsinstitutioners rum og udearealer. Fx når matematiktimerne for en tid flyttes til byggelegepladsen eller når hjemkundskab foregår i klubbens køkken med tilhørende køkkenhave. Dette vil også sikre mere variation i den lange skoledag og således understøtte ambitionerne i folkeskolereformen, som netop handlede om at give børn en mere relevant og afvekslende skoledag.

Samtidig er det en god måde at anvende pædagogerne i undervisningen, da undersøgelser viser, at en af pædagogernes store styrker netop er, at kunne bryde med klasseværelsets faste rammer og tænke i såkaldte 'autentiske læringsmiljøer', hvor man i langt højere grad gør brug af fx udendørsarealer i læringsammenhænge.

Den foreslåede model betyder derimod, at mange børn vil skulle tilbringe hele dagen på skolen i de samme omgivelser, hvilket netop ikke understøtter variation og nytænkning.

FRIE opfordrer derfor BUU til at vedtage en målsætning om, at langt flere skoleaktiviteter skal flyttes ud på fritidsinstitutionerne, frem for blot at flytte fritidsaktiviteter ind på skolen.

Mindre mangfoldighed svækker folkeskolen

BUU vedtog som et 6. princip, at reformen skal bidrage til, at flere forældre vælger folkeskolen. Også her er FRIE imidlertid bekymret for, at forvaltningens udmøntning af det vedtagne princip kan trække i den modsatte retning.

En række af FRIES institutioner fortæller, at netop muligheden for at vælge et fritidstilbud af høj kvalitet er afgørende for, at nogle forældre vælger den lokale folkeskole, frem for en privatskole. Frie er imidlertid stærkt bekymret for, at netop nedlæggelsen af de mange små tilbud og den kraftige indskrænkning i udbuddet af selvejende fritidstilbud vil få færre forældre til at vælge folkeskolen med det dertil hørende fritidstilbud.

Det skyldes, at folkeskolen nu ikke længere bliver koblet til et mangfoldigt udbud af daginstitutioner, men derimod fastlås i en 1:1-struktur med ét enkelt fritidshjem eller KKFO. Forældrene må derfor søge til privatskoler, hvis de ønsker alternativer på fritidsområdet. Frie er altså bekymret for, at reformen vil få færre – ikke flere – ressourcestærke forældre til at vælge folkeskolen.

FRIE opfordrer derfor BUU til at være særligt opmærksom på, at med mindre valgfrihed inden for folkeskolen øges risikoen for at flere vælger privat skole – stik imod udvalget ønske.

3. Fra standardløsning til lokale løsninger

BUU har bedt høringsparterne forholde sig til, hvorvidt de nye fritidsinstitutioner og fritidscentre, der bliver et resultat af reformen, skal organiseres i klynger/netværk eller ej. For fritidscentre eksisterer der desuden muligheden for, at organisere fritidsklubberne som klubfællesskaber. FRIE fraråder at trække klyngemodeller ned over hovedet på institutionerne, og opfordrer i stedet BUU til at lade institutionerne finde de løsninger, der giver bedst mening lokalt.

Fritidsinstitutioner skal ikke organiseres i klynger

FRIE anbefaler, at fritidsinstitutionerne som udgangspunkt ikke organiseres i klynger/netværk, dvs. den model, som i høringsmaterialet kaldes model 3. Såfremt enkelte institutioner selv måtte ønske at indgå i en klynger/netværk, ser FRIE naturligvis intet problem i at give institutionerne mulighed for det.

FRIE frygter, at såfremt institutionerne tvinges ind i klynger, vil der komme meget stor afstand mellem den øverste klyngeledelse – såvel bestyrelse som daglig ledelse – og arbejdet ude i fritidsinstitutionen.

Hvis en klyngeleder skal have en fritidsinstitution med flere hundrede børn under sig, i tillæg til en række andre institutioner, vil det betyde, at ledelsen kommer endog meget langt væk fra dagligdagen i institutionen. FRIE er bekymret for, at det vil få konsekvenser for trivslen i institutionen, fx i et højere sygefravær. Særligt for de selvejende institutioner gælder det desuden, at den direkte forældreindflydelse i institutionen reelt afvikles, hvis institutionen indgår i en klynge.

FRIE ser naturligvis meget gerne, at institutionerne samarbejder med andre institutioner i lokalområdet. Men FRIE ser ingen grund til, at dette skulle ske gennem et tvunget klyngesamarbejde.

FRIE anbefaler derfor model 3, med mulighed for dispensation.

Lad fritidscentre skabe lokale løsninger

På samme måde anbefaler FRIE, at der inden for fritidscentre åbnes op og tænkes i lokale modeller. Ud over de argumenter, som er skitseret ovenfor, spiller også fritidscentrenes særlige organisering ind.

Fritidscentrenet ligger i forvejen geografisk spredt, og har derfor allerede selv en struktur, der minder om en klyngemodel. Såfremt fritidscentre nu yderligere skal indgå i et større klyngesamarbejde, vil det betyde, at der bliver meget langt mellem de forskellige lag i organisationen. Det indebærer igen den risiko, som blev skitseret ovenfor.

FRIE anbefaler derfor model 4.

Hvis ovenstående ønskes uddybet eller har givet anledning til spørgsmål, står Frie naturligvis altid til rådighed.

Med venlig hilsen

Lars Wernblad
Politisk konsulent
E-mail: law@frie.dk
Tlf.: 3338 4180

Anja Marschall
Pædagogisk rådgiver
E-mail: anm@frie.dk
Tlf.: 3338 4140